

1.4.

PERJANTAISARJA 11

Musiikkitalo klo 19.00

Louis Langrée, kapellimestari

Steven Osborne, piano

Anton Webern: Passacaglia op. 1 11 min

Dmitri Šostakovitš: Pianokonsertto nro 2 F-duuri op.102 18 min

I Allegro

II Andante

III Allegro

VÄLIAIKA 20 min

Robert Schumann: Sinfonia nro 4 d-molli op.120 30 min

I Ziemlich langsam – Lebhaft (attacca)

II Romanze (Romanssi) (Ziemlich langsam) (attacca)

III Scherzo (Lebhaft) – Trio (attacca)

IV Langsam – Lebhaft – Schneller – Presto

MYÖHÄISILLAN KAMARIMUSIIKKI alkaa noin 10 minuutin tauon jälkeen Konserttisalissa. Yleisöä pyydetään siirtymään permannelle kuuntelemaan esitystä. Myöhäisillan kamarimusiikissa on numeroimattomat paikat.

Joachim Becerra Thomsen, huilu
Francisco Almazán, oboe
Giuseppe Gentile, klarinetti
Arvid Larsson, fagotti
Péter Jánosi, käyrätorvi

Carl Nielsen: Puhallinkvintetto op.43

25 min

I Allegro ben moderato

II Menuetti

III Preludi (Adagio) – Tema con variazioni
(Teema ja 11 muunnelmaa)

Väliaika noin klo 19.45.

Konsertti päättyy noin klo 20.45.

Myöhäisillan kamarimusiikki päättyy noin klo 21.25.

Suora lähetys Yle radio 1:ssä ja verkossa yle.fi/rso.

ANTON WEBERN (1883–1945): PASSACAGLIA OP. 1

Taiteiden historia on täynnä lahjakkuuksia, jotka jäivät omiana aikanaan lähes tuntemattomiksi mutta jotka ovat kuolemansa jälkeen saaneet mainetta ja arvostusta. Anton Webern on tällainen taiteilija par excellence. Tosin hänen tapauksessaan "maine" ja "arvostus" pitää suhteuttaa kokoonsa, ja yhä hän on enemmän asiantuntijoiden ja asianharrastajien kuin suuren yleisön suosikki.

Webern loi omaperäisen, aikansa terävintä modernismia edustaneen sävelkielen, joka karttaa perinteistä eepistä kerrontaa ja rakentuu äärimmillen tiivistettyjen, välähdyksenomaisten kiteytymien helminauhoiksi. Hän otti lähtökohdakseen Arnold Schönbergin 1920-luvun alussa kehittämän 12-säveljärjestelmän mutta vei sitä edelleen konstruktivistisempaan suuntaan esimerkiksi erilaisten symmetrioiden avulla ja tuli näin ennakoineeksi toisen maailmansodan jälkeistä ankaraa sarjallisuutta; juuri monille 1950-luvun musiikin avantgardisteille hän olikin esikuvallinen hahmo.

Harva taiteiden uudistaja on kuitenkaan modernisti syntyessään, ei Webernkään. Hänen musiikilliset juurensä olivat syvällä keskieuropalaisessa myöhäisromantiikassa, eikä varhaistuotanto anna vielä aavistaa siitä kirkastuneesta aforistisuudesta, johon hän kypsyyksikauden tuotannossaan eteni.

Keväällä 1908 valmistunut Passacaglia on tienhaaran teos Webernin tuotannossa. Se merkitsi epävirallista päätöstä

hänen Schönbergin johdolla käymilleen opinnoille mutta samalla myös avausta hänen kypsälle taiteilijuudelleen, ja se oli ensimmäinen teos, jonka hän katsoi opusnumeron arvoiseksi. Myös tyyllillisesti se katsoi kahtaalle. Kehitys olisi voinut viedä Mahlerin ja Straussin suuruunntaisiin orkesterivisioihin, mutta teoksessa on myös modernimman ilmaisuuden ituja. Sen kromaattisuus, teräväpiirteinen orkestraatio ja äkillisesti leimahtavat tunneryöpyt antavat sen myöhäisromantiikalle ekspressionistista särmää. Se on ikään kuin myöhemmän abstraktin taiteilijan nuoruuden aikainen figuratiivinen teos, jolla hän osoitti kykynsä myös perinteisten tekniikkojen hallitsijana.

Webern maalaillee Passacagliassa laveampia kaarroksia kuin myöhemmässä tuotannossaan, mutta teoksen dramaturgiaa hallitsee silti pyrkimys ilmaisun keskitykseen. Teoksen lähtökohtana on d-molliin ankkuroituva kahdeksantahtinen passacaglia-tee ma, joka kuullaan alussa jousten pizzicatona. Teema joutuu kuitenkin kromaattiseksi tihentyvän tekstuurin puristukseen, tempautuu irti matalasta rekisteristä, siirtyy ylempiin ääniin, fragmentoituu ja jää loppupuolella pitkiksi ajoiksi kokonaan pois kudoksesta. Musiikki tiivistyy moneksi voimistuvaksi aalloksi, tasaantuu hetkittäin hitaiksi taitteiksi, ajautuu kiihkeään huipennukseen ja kääntyy lopulta hiljenevään päätökseen.

DMITRI ŠOSTAKOVITŠ (1906–1975): PIANOKONSERTTO NRO 2

"Meillä on tässä pojassa käsissämme suurenmoinen lahjakkuus", hämmästeli Dmitri Šostakovitšin äiti kesällä 1915 vain muutama päivä sen jälkeen, kun hän oli alkanut antaa pianotunteja tuolloin kahdeksanvuotiaalle pojalleen. Kehitys oli ripeää, ja viisi vuotta myöhemmin Šostakovitš aloitti opiskelun Pietarin konservatoriossa. Hän päätti piano-opintonsa 1923 ja aloitti samana vuonna julkiset esiintymiset. Šostakovitš selvisi Varsovan Chopin-kilpailujen finaaliin 1927 mutta joutui korkeista odotuksistaan huolimatta tyytymään pelkkään kunniamainintaan. Tässä vaiheessa hänen säveltäjänuransa oli jo päässyt hyvään vauhtiin, ja hän keskittyi 1930-luvun alusta lähtien pianistina yksinomaan omien teostensa esittämiseen. Tässä muodossa kosketus pianoon säilyi kuitenkin tiiviinä, ja hän esitti omia teoksiaan aina 1960-luvulle saakka.

1950-luvulla Šostakovitš sai tilaisuuden eläytyä uudelleen nuoruutensa kasvuvuosiin pianon ääressä. Äitinsä tavoin hänkin olisi silloin voinut todeta pojastaan Maximista, että hänellä oli käsissään loistava lahjakkuus. Isänsä veroista muusikkoa Maximista ei tullut mutta pätevä musiikin ammattilainen joka tapauksessa, pianisti ja kapellimestari. Rohkaistakseen pojan pyrkimyksiä Šostakovitš sävelsi hänelle mittatilaustyönä kaksi teosta: Concertinon kahdelle pianolle (1954) ja toisen pianokonsertton (1957).

Toinen pianokonsertto kuuluu Šostakovitšin vapautuneimpiin luomuksiin.

Tähän vaikutti osaltaan se, että hän sävelsi teoksen pojalleen, joka oli teoksen syntyäikoihin vasta 19-vuotias nuorukainen, mutta kepeämmän teoksen säveltäminen saattoi vastata myös hänen sissäisiä tarpeitaan. Se saattoi olla hänelle tapa rentoutua konserton molemmin puolin syntyneiden suurempien hankkeiden, kymmenennen (1953) ja yhdenentoista sinfonian (1957) välissä. Maxim soitti kantaesityksen Moskovan konservatorion valmistumisnäytteenä toukokuussa 1957. Šostakovitš esitti teoksen itsekin muutama kerta ja myös levytti sen.

Toinen pianokonsertto on mitoiltaan hillitty ja ilmaisultaan sopusuhtainen teos, ei mikään suuri virtuoosikonsertto vaikka näppärää sormituntumaa vaatii-kin. Sen musiikkia leimaa lämminhenkinen ja hyväntuulinen uusklassismi, josta Šostakovitšin musiikille niin usein ominainen kireys ja ahdistus puuttuvat lähes täysin. Teoksessa on konserttopepenteen mukaisesti kolme osaa. Ensiosa kasvaa alun fagottiteemasta keskivaiheen painokkaaseen huipennukseen, ja jos jossakin niin lähinnä tässä tuttu ahdistunut Šostakovitš saattaa hetkittäin kuulua eloisan pinnan alta. Nostalgisen kaunis keskiosa on Šostakovitšin avoimmin tunteikkaimpia ja herkimpiä hitaita osia. Tauotta seuraavassa finaalissa riehakas hilpeys saa vallan. Paikoin Šostakovitš tehostaa musiikin valoisa-rientoa 7/8-iskutuksilla, paikoin taas tuntuu pilailevan pianististen sormiharjoitusten kustannuksella.

ROBERT SCHUMANN (1810–1856): SINFONIA NRO 4

Julkaistuaan ensin nuoruudenkaudellaan 1830-luvulla pelkkää pianomusiikkia ja heittäytyttyään sen jälkeen vuodeksi 1840 kiihkoisesti yksinlaulujen säveltämiseen Schumann löysi vuonna 1841 vihdoin orkesterin maailman. Ensimmäinen sinfonia, ns. Kevätsinfonia, valmistui kuukauden työn tuloksena helmikuussa. Toukokuussa näki päivänvalon lähes sinfonisesti hahmoteltu Alkusoitto, Scherzo ja Finaali, ja vielä saman vuoden syyskuussa Schumann sai valmiiksi toisenkin sinfonian. Uusi d-molli-sinfonia otettiin kuitenkin ristiriitaisesti vastaan Leipzigin joulukuussa olleessa kantaesityksessä, ja Schumann itsekin kadotti kiinnostuksensa teokseen ja sulki sen kymmeneksi vuodeksi pöytälaatikkoon.

Vuonna 1851 – sävellettyään tällä välillä kaksi uutta sinfoniaa – Schumann otti d-molli-sinfonian jälleen esiin ja teki siitä uusitun version, jossa hän on korjannut orkestraatiota sekä muokannut myös itse musiikillista sisältöä. Vaikka d-molli-sinfonia syntyi alun perin jo toisena Schumannin sinfonioista, se tunnetaan yleisesti käytössä olevan korjatun version ja sinfonioiden julkaisujärjestyksen vuoksi hänen neljänteenään.

Schumannin säveltäjäuraa väritti häilyminen perinteisten, jo klassismista juontuvien muotorakenteiden ja romanttiikan ajalle ominaisen vapaamman muotoajattelun välillä. Tämä sisäinen jännite ulottui hänellä myös

soitinmusiikin arvostetuimpaan lajiin sinfoniaan ja on tuntuvilla ennen muuta hänen d-molli-sinfoniassaan. Siinä hän on luonut omaperäisimmän sinfonisen rakenteensa ja avannut samalla yhden vaihtoehdon Beethovenin jälkeisen ajan sinfonielle.

Alun perin Schumann ajatteli kutsua uusittua teosta "sinfoniseksi fantasiaksi". Perinteinen neliosainen perusrakenne on sidottu uraauurtavalla tavalla tauottomaksi kokonaisuudeksi, joskin ainoa varsinainen saumattomaksi sävelletty niveltymä on scherzo-osan ja finaalin välillä, kun taas muiden osien välillä on suoria siirtymiä. Schumann on kuitenkin mennyt sinfonisen rakenteen uudistamisessa osien yhteensitomista pitemmälle, sillä hän on tehnyt osien sisään tavallisuudesta poikkeavia leikkauksia ja lisäyksiä.

Tärkeän ulottuvuuden muodostaa myös ns. syklinen periaate eli yhteisen temaattisen materiaalin käyttäminen eri osissa. Beethovenkin kokeili jotain samantapaista mutta ei vienyt ajatusta yhtä pitkälle. Liioin ei ole kyse Berliozin Fantastisen sinfonian mottoaiheen kaltaisesta, teoksen ohjelmalliseen sisältöön kytkeytyvästä aiheesta vaan enemmän motiivisella tasolla tapahtuvasta operoinnista.

Sinfonia d-molli on Schumannille tyypilliseen tapaan tunteen lämpöä ja voimaa huokuva teos. Se alkaa vaikuttavalla tummasävyisellä johdannolla, josta varsinainen sinfoninen allegro purkautuu esiin. Johdannon lo-

pulla oleva lyhyt motiivi hedelmöittää koko avausosaa, jonka kehittelyjaksossa esitellään yllättäen myös uutta teemaattista materiaalia (hiukan niin kuin Beethoven Eroica-sinfonian kehittelyssä). Sen sijaan varsinainen kertausjakso jää pois, ja musiikki liukuu suoraan osan huipentavaan koodaan.

Romanssiksi otsikoitu hidas osa alkaa surumielisellä oboesävelmällä, mutta keskeisimmäksi nousee ensiosan johdannon avausaihe. Raskassykkeinen scherzo puolestaan käynnistyy saman johdantoaiheen ylösalaisin käännetyllä muunnelmalla, ja tasapainottavan trio-taitteen melodia on muokattu hitaan osan viulusoolosta. Trio-taitteen toisen esiintymän kautta musiikki liukuu finaaliin, joka alkaa epätavallisesti hitaalla, lähes bruckneriaanisia tunnelmia maalailevalla johdannolla. Nopea pääjakso vie teoksen uljaaseen päätökseen voitokkaassa, tempoltaan tihentyvässä D-duurissa.

Kimmo Korhonen

LOUIS LANGRÉE

Ranskalainen kapellimestari Louis Langrée on Cincinnatin sinfoniaorkesterin musiikillinen johtaja, Camerata Salzburgin ylikapellimestari ja New Yorkin Mostly Mozart -festivaalin taiteellinen johtaja. Hän on toiminut myös Lyonin oopperan ja Glyndebournen kiertueoopperan taiteellisena johtajana.

Langrée on vierailut johtamassa merkittäviä orkestereita ympäri maailmaa. Viime vuosien debyytteihin kuuluvat vierailut Berliinin ja Wienin filharmonikoissa sekä Japanin radion sinfoniaorkesterissa. Kuluvalle kaudella Langrée johtaa Cincinnatissa Brahms-festivaalin sekä kolmen orkesterikonsertron kantaesitykset ja tekee Saksan kiertueen Camerata Salzburgin kanssa. Lisäksi hän vieraillee johtamassa mm. Leipzigin Gewandhaus-orkesteria ja Freiburgin barokkiorkesteria Aix-en-Provence-festivaalilla.

Langrée on tunnettu työstään oopperamusiikin ja vanhan musiikin tulkkina. Hän on esiintynyt mm. Wienin valtionoopperassa, New Yorkin Metropolitan -oopperassa, Milanon La Scalassa, Pariisin Bastille-oopperassa ja Lontoon Covent Gardenissa.

Louis Langrée levytyksistä monet on palkittu Gramophone- ja Midem Classical -palkinnoilla. Langrée ja Cincinnatin orkesteri ovat levyttäneet Coplandin teoksia sekä Nico Muhlyn ja David Langin sävellyksiä.

Ranskassa Louis Langréelle on myönnetty kaksi merkittävää arvonimeä – Chevalier des Arts et des Lettres – ja Chevalier de la Légion d'Honneur.

STEVEN OSBORNE

Skotlannissa syntynyt Steven Osborne aloitti opintonsa Edinburghissa Richard Beauchampin johdolla ja jatkoi opintojaan Manchesterissa Royal Northern College of Music -oppilaitoksessa Renna Kellawayn ohjauksessa.

Osborne on palkittu mm. Royal Philhamonic Societyn Vuoden solisti -palkinnolla 2013 ja kahdella Gramophone -palkinnolla Brittenin, Prokofjevin ja Mussorgskyn teosten taltioinneista.

Osborne esiintyy huippuorkesterien solistina ympäri maailmaa ja pitää soolokonsertteja niin Lontoon kamarimusiikkipyhätössä Wigmore Hall'ssa, Amsterdamin Concertgebouw -konserttitalossa, Berliinin Filharmoniaassa kuin New Yorkin Carnegie Hall'ssakin. Kamarimusiikkia hän soittaa mm. solisti Alban Gerhardtin, viulisti James Ehnes'n ja baritoni Dietrich Henschelin kanssa. Kuluvalle kaudella Osborne esiintyy mm. Tokion kaupunginorkesterin sekä Oslon ja Dresdenin filharmonikkojen solistina ja tekee soolokonserttikiertueita Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Lontoossa Osborne soittaa London Jazz -festivaalilla ja New Yorkissa Mostly Mozart -festivaalilla.

Osborne on suosittu solisti britti-orkestereiden keskuudessa. Eniten hän tekee yhteistyötä Lontoon filharmonikkojen sekä BBC:n, Lontoon ja Birminghamin sinfoniaorkesterien kanssa. BBC:n skotlantilaisen sinfoniaorkesterin solistina Osborne esitti hiljattain Beethovenin kaikki pianokonsertot ja esiintyi myös Lontoon Proms -festivaalilla.

Steven Osborne on saanut valtavasti palkintoja levytyksistään Hyperion -levymerkille. Gramophone-palkintojen lisäksi hänelle on myönnetty saksalainen Schallplattenpreis Rahmaninovin preludien taltioinnista, BBC Music Magazine -palkinto Prokofjevin viulusonaattien levytyksestä yhdessä viulisti Alina Ibragimovan kanssa. Osbornen viimeisin julkaistu levy sisältää Rahmaninovin ja Medtnerin sonaatteja. Lisäksi hän levyttänyt niin Debussyn, Lisztin kuin Stravinskynkin musiikkia.

RADION SINFONIAORKESTERI

Radion sinfoniaorkesteri (RSO) on Yleisradion orkesteri, jonka tehtävänä on tuottaa ja edistää suomalaista musiikkikulttuuria. Orkesterin ylikapellimestari on Hannu Lintu, joka aloitti kautensa syksyllä 2013. RSO:n kunniakapellimestarit ovat Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo.

Radio-orkesteri perustettiin vuonna 1927 kymmenen muusikon voimin. Sinfoniaorkesterin mittoihin se kasvoi 1960-luvulla. RSO:n ylikapellimestareita ovat olleet Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo.

Suurten klassis-romanttisten mestariteosten ohella RSO:n ohjelmisto sisältää runsaasti nykymusiikkia ja orkesteri kantaesittää vuosittain useita Yleisradion tilausteoksia. RSO:n tehtä-

viin kuuluu myös koko suomalaisen orkesterimusiikin taltioiminen kantanauhuille Yleisradion arkistoon. Kaudella 2015–2016 orkesteri kantaesittää kuusi Yleisradion tilaamaa teosta. Lisäksi ohjelmassa on mm. Beethovenin ja Prokofjevin pianokonserttoja, Šchumannin ja Brahmsin sinfonioita sekä Mendelssohnin oratorio Elias. Vieraaksi saapuvat mm. pianistit Murray Perahia, Nelson Freire ja Andrés Schiff, kapellimestarit David Zinman, Tugan Sohijev ja Manfred Honeck sekä sopraano Karita Mattila ja mezzosopraano Anne Sofie von Otter.

RSO on levyttänyt mm. Ligetin, Eötvösin, Nielsenin, Hakolan, Lindbergin, Saariahon, Sallisen, Kaipaisen ja Kokkosen teoksia sekä Launiksen Aslak Hetta -opperan ensilevytyksen. Orkesterin levytyksiä on palkittu mm. BBC Music Magazine -, Académie Charles Cros'n ja MIDEM Classical Award -palkinnoilla. Sibeliuksen Lemminkäisen ja Pohjolan tyttären levytys oli Gramophone-lehden Critic's Choice joulukuussa 2015. Lisäksi levytys toi RSO:lle ja Hannu Linnulle kotimaisen Emma-palkinnon Vuoden klassinen albumi 2015 -kategoriassa.

RSO tekee säännöllisesti konserttikier-
tueita ympäri maailmaa. Kaudella 2015–
2016 orkesteri esiintyy Hannu Linnun
johdolla Japanissa sekä Itävallassa.

RSO:n kotikanava on Yle Radio 1,
joka lähettää orkesterin kaikki kon-
sertit yleensä suorina lähetyksinä niin
Suomesta kuin ulkomailtakin. RSO:n
verkkosivuilla (yle.fi/rso) voi konsertteja
kuunnella sekä katsella korkealaatuisen
livekuvan kautta. Konserteista suuri osa
myös televisioidaan suorina lähetyksinä
Yle Teemalla.